

Vývoj zahraničního obchodu České republiky od jejího vstupu do Evropské unie do roku 2013

Předložená datová sada poskytuje uživateli údaje o zahraničním obchodě České republiky a jeho vývoji od vstupu do Evropské unie v roce 2004. Uvedené tabulky popisují zahraniční obchod České republiky podle pohybu zboží z různých pohledů. Jsou rozděleny podle témat do několika částí:

- hlavní ukazatele zahraničního obchodu,
- zahraniční obchod v jednotlivých obdobích,
- teritoriální struktura zahraničního obchodu,
- hlavní zahraničněobchodní partneři,
- zbožová struktura zahraničního obchodu.

Údaje uvedené v tabulkách jsou definitivní, všechna období v představené datové sadě jsou uzavřená a statistická data se tak již nebudou měnit.

1. Hlavní ukazatelé zahraničního obchodu

1993 - 2013

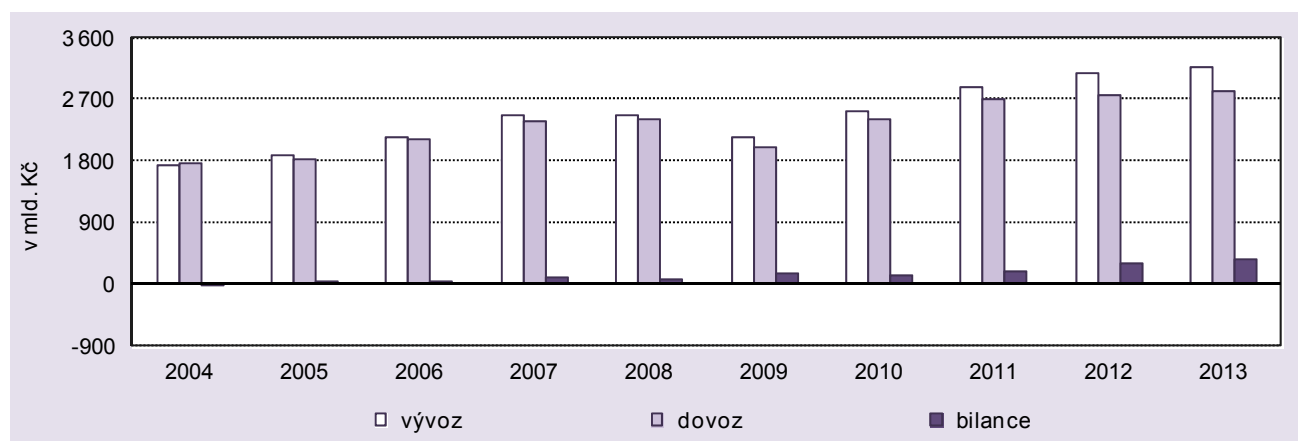
Vývoj zahraničního obchodu mezi léty 1993 a 2013 ukazuje tabulka 1.1. Významný zlom je zde vidět neprodleně po vstupu České republiky do Evropské unie, v roce 2005, kdy vývoz začal mírně převyšovat dovoz a obchodní bilance se tak dostala do prvního přebytku (38,6 mld. Kč) od vzniku samostatné republiky. V roce 2013 dosáhla bilance hodnoty 351,2 mld. Kč.

Ve sledovaných letech docházelo k růstu obratu zahraničního obchodu s výjimkou krizového roku 2009. Ve srovnání s rokem 1993 se jeho hodnota v roce 2013 navýšila sedminásobně a dosáhla 5 998,2 mld. Kč.

2004 - 2013

Od vstupu České republiky do Evropské unie uplynulo v květnu 2014 deset let. Za tuto dobu došlo díky volnému trhu v rámci EU k udržení významného podílu obchodu Česka s ostatními evropskými státy a také k dosažení dlouhodobě kladné bilance zahraničního obchodu. Dlouhodobě jsou pro zahraniční obchod České republiky velmi významné sousední státy, jež jsou všechny členskými státy Evropské unie.

Graf 1 Zahraniční obchod, 2004 - 2013

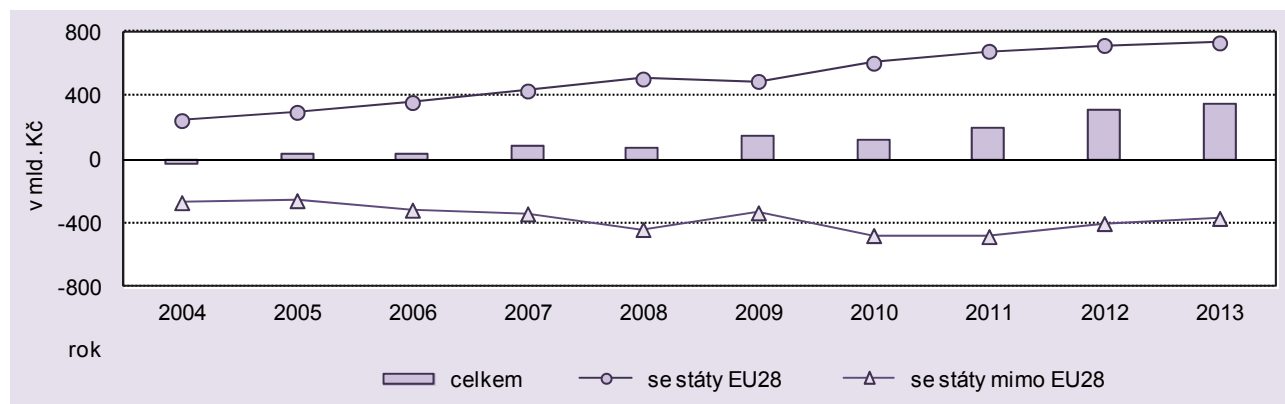

Úvodní tabulky 2.1, 2.2 a 2.3 představí zahraniční obchod České republiky se státy EU¹ a mimo EU v Kč, EUR respektive USD. Od vstupu Česka do EU došlo procentuálně k poklesu podílu vývozu i dovozu do EU a potažmo i obratu zahraničního obchodu se státy EU. Zatímco v roce 2004 obrat se státy EU činil 80,0 % celkového obratu Česka, v roce 2013 již 73,6 %. V průběhu deseti let se tedy jedná o pokles přesahující 6 p. b. Adekvátně tomuto poklesu zaznamenáváme nárůst v celkovém obchodě s mimoevropskými státy, kde jsou významnými obchodními partnery především Čína, Rusko a USA. Dynamicky rostl v průběhu sledovaných let především obchod s Čínou.

¹ Státy EU - státy Evropské unie (28 členských států): Belgie, Bulharsko, Česká republika, Dánsko, Estonsko, Finsko, Francie, Chorvatsko, Irsko, Itálie, Kypr, Litva, Lotyšsko, Lucembursko, Maďarsko, Malta, Německo, Nizozemsko, Polsko, Portugalsko, Rakousko, Rumunsko, Řecko, Slovensko, Slovinsko, Spojené království, Španělsko, Švédsko.

Bilance zahraničního obchodu se státy mimo EU se naopak vyznačuje zápornou obchodní bilancí, ČR tedy z mimoevropských zemí více dováží (v roce 2013 dovezla zboží v hodnotě 968,4 mld. Kč) než vyváží (vývoz do zemí mimo EU v roce 2013 činil 599,3 mld. Kč).

Graf 2 Obchodní bilance celkem, se státy EU a se státy mimo EU, 2004 - 2013

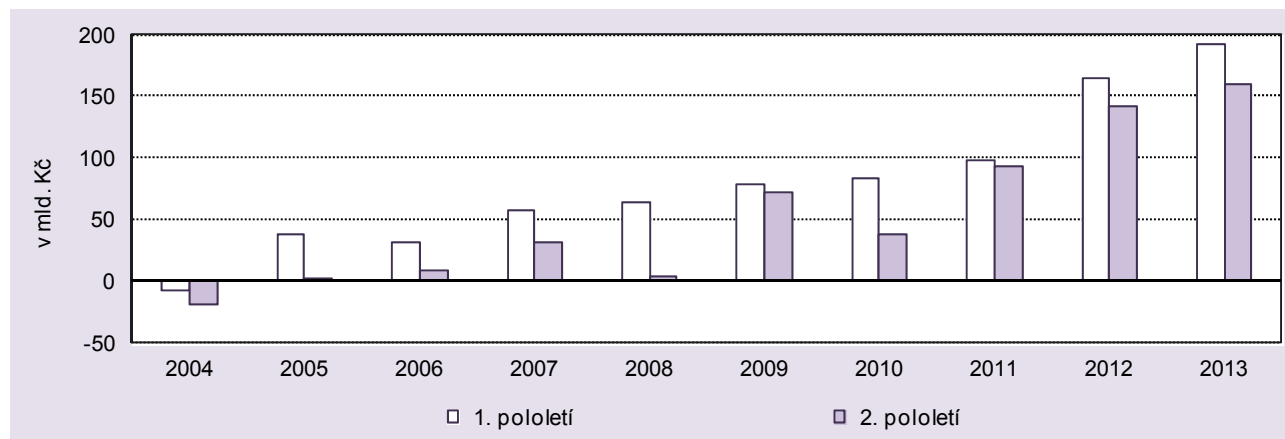
2. Zahraniční obchod České republiky

Součástí datové sady jsou také tabulky, které obsahují:

- měsíční,
- čtvrtletní,
- pololetní údaje.

Vývoj zahraničního obchodu v jednotlivých pololetích sledovaných let ukazuje tabulka 3.1 v CZK, EUR a USD. U vývozu, dovozu i obratu obecně převažuje silnější 2. pololetí roku, s výjimkou let 2008 a 2012, kdy vývoz i dovoz dosahoval vyšších hodnot v 1. pololetí. V 1. pololetí roku 2012 bylo vyvezeno zboží v hodnotě 1 556,8 mld. Kč, přičemž ve 2. pololetí za 1 515,8 mld. Kč.

Graf 3 Porovnání obchodní bilance v 1. a 2. pololetí, 2004 - 2013

Vývoj hlavních ukazatelů zahraničního obchodu v letech 2004 až 2013 po jednotlivých měsících a následně v seskupení po čtvrtletích ukazuje tabulka 3.2. Obecně nejsilnějšími měsíci jsou předvánoční měsíce září, říjen a listopad. Naopak slabšími obdobími roku jsou začátek roku, kdy dojde k oslabení obchodu po vánočních svátcích, a také prázdninové měsíce (červenec a srpen), kdy mívají velké výrobní společnosti celopodnikovou dovolenou.

Sezónnost se odráží také v bilanci zahraničního obchodu, v prosinci je obvykle přebytek bilance nejnižší, v některých letech (2004 až 2008) byl v prosinci zaznamenán deficit obchodní bilance. V roce 2013 dosahovala bilance v listopadu 36,0 mld. Kč a v prosinci byl přebytek pouze 9,2 mld. Kč. Obecně se trend přebytku bilance (v posledních letech lze vždy hovořit o přebytku) v posledních čtvrtletích v jednotlivých letech liší. V roce 2009 dosáhla bilance v 1. i 4. čtvrtletí zhruba stejné hodnoty 34,0 mld. Kč, již v roce 2010 se obě hodnoty výrazně lišily, kdy bilance v 1. čtvrtletí dosáhla hodnoty 49,5 mld. Kč, zatímco poslední čtvrtletí roku 23,6 mld. Kč. Naopak v roce 2011 dosáhla bilance v závěrečném čtvrtletí roku nejvyšší přebytek celého roku, a to 57,7 mld. Kč. V následujících letech dosahuje ukazatel zhruba o 20 mld. Kč nižší hodnotu ve 4. čtvrtletí, než je tomu v 1. čtvrtletí.

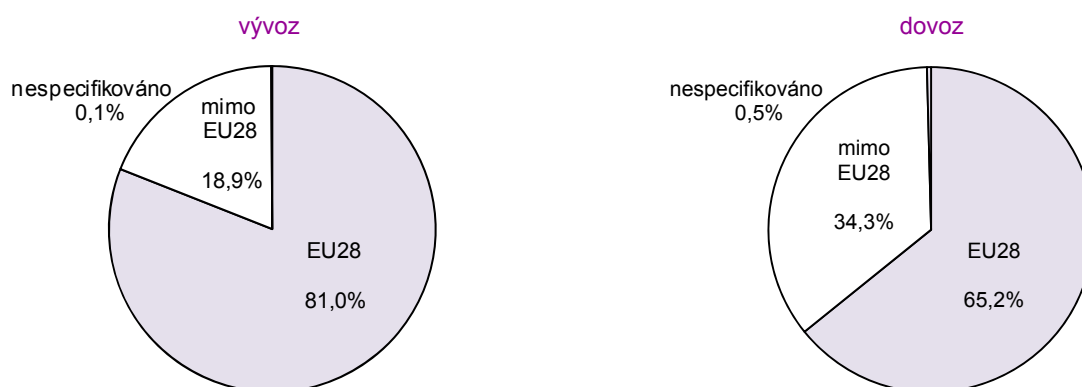
3. Teritoriální struktura zahraničního obchodu České republiky

3.1 Obchod se státy Evropské unie

Zahraněční obchod České republiky dle skupin států podle toho, jak přistupovaly k Evropské unii, je ukázán v tabulce 3.3, ukazatele jsou uvedeny v mil. Kč, v % a pomocí indexu. V tabulce se potvrzuje fakt, který byl zmíněn již dříve, podíl EU celkově na obchodě Česka klesá.

Na dovozu se v roce 2013 ze 47,5 % podílelo 15 států EU. Od roku 2005 (první celý rok členství ČR v EU) se podíl EU15 na dovozu snížil o 10,2 p. b. V roce 2013 tvořil podíl EU25 na dovozu České republiky 63,9 %, v tomto je samozřejmě zahrnut obchod s EU15, který s necelými 48 % tvoří většinu dovozu EU25. Poslední dva státy Bulharsko a Rumunsko (EU27) a naposled Chorvatsko (EU28) přistoupily do EU po roce 2004, dovoz z EU27 v roce 2013 tvořil 65,1 % dovozu, oproti EU25 je tedy vidět pouze vzrůst podílu dovozu.

Graf 4 Teritoriální struktura vývozu a dovozu v roce 2013 (podíly v %)

Česká republika do EU obecně vyváží vyšší podíl zboží, než z ní dováží, tento trend je ovlivněn dynamickým růstem dovozu z mimoevropských států, především Asie, obzvláště potom z Číny. Vývoz do států EU15 v roce 2013 tvořil 60,3 % celkového vývozu ČR, v roce 2005 to bylo 66 %, pokles podílu exportu byl tedy nižší než v případě dovozu.

V případě vývozu do EU25 se rozdíl oproti EU15 pohybuje okolo 20 p. b. Vlivy ekonomické krize jsou jasně zřejmé v části vyjádřené indexy, v roce 2008 a 2009 docházelo oproti minulému roku k poklesu ve všech ukazatelích, bez ohledu na počet států EU. Následující roky rostly naopak ukazatele poměrně rychlým tempem oproti minulým letům, přičemž tempa růstu se při rozdělení EU na jednotlivá uskupení států nijak výrazně nelišila, mírně pomalejší růst zaznamenala samotná EU15 v dovozu i vývozu a potažmo obratu.

Graf 5 Zahraniční obchod se státy EU a se státy mimo EU v mld. Kč, 2004 – 2013

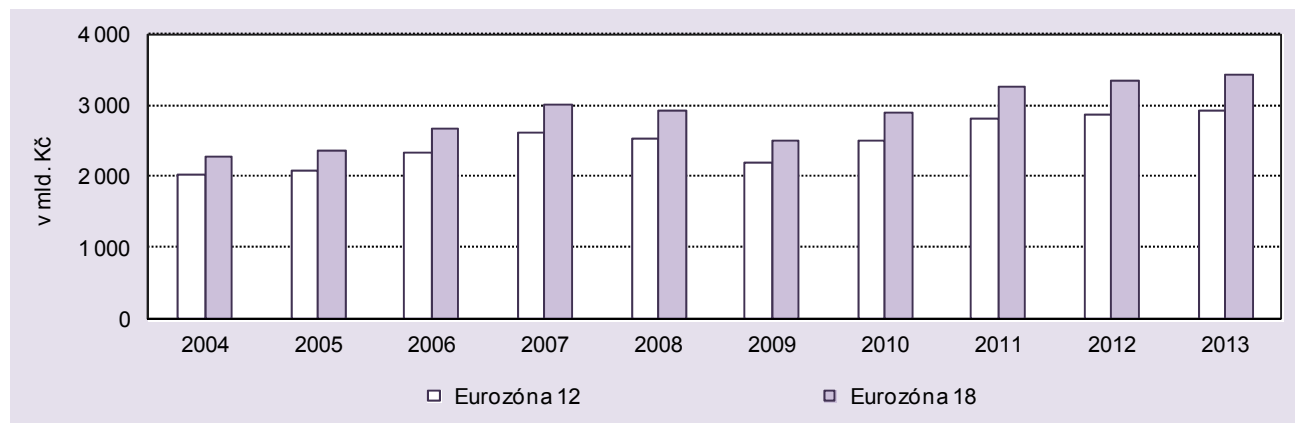
V posledních dvou letech (2012 a 2013) se tempa růstu zahraničního obchodu České republiky zpomalila a oproti minulým letům zaznamenává obrat v roce 2012 meziroční přírůstek o necelých 5 %, a v roce 2013 o 2,7 %. Export rostl v roce 2012 výrazněji o 6,7 %, z toho státy EU15 přispěly k růstu 3 %. V roce 2013 vývoz celkově vzrostl o 3,3 % oproti roku 2012 a EU15 se na růstu podílela 2,7 %. Celkový dovoz vzrostl v roce 2012 o 3 % oproti roku 2011, a v roce 2013 o 2 % oproti roku 2012.

3.2 Obchod se státy eurozóny

Zahraničním obchodem ČR se státy eurozóny v mil. Kč a také dle podílů v % se zabývá tabulka 3.4. Česká republika členem eurozóny není. Také zde se projevuje slábnoucí zastoupení zemí eurozóny na obratu, dovozu i vývozu ČR.

Prvních 12 členských zemí eurozóny se v roce 2013 podílelo na vývozu ČR 53,2 % a na dovozu 44,1 %. Krytí dovozu vývozem v roce 2013 u těchto zemí dosahovalo 135,7 %. Zde se situace od roku 2004 zlepšila, tehdy dosahoval ukazatel hodnoty 112,5 % a v průběhu sledovaných let docházelo ke kontinuálnímu růstu krytí dovozu vývozem, v krizovém roce 2009 překročil hranici 130 %.

Graf 6 Obrat České republiky se státy eurozóny

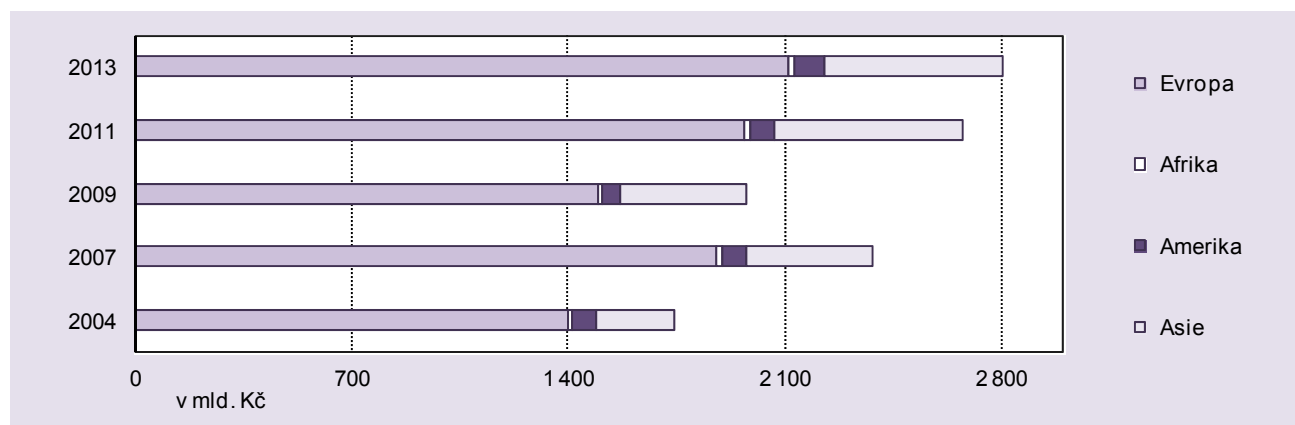
Rozdíl mezi zeměmi eurozóny 12 a 18 v podílu na zahraničním obchodu České republiky není markantní. 18 zemí eurozóny v roce 2013 tvořilo 57,0 % obratu, přičemž 12 států eurozóny tvořilo 48,9 %. V roce 2004 tvořil rozdíl mezi státy těchto seskupení 7,6 p. b.

3.3 Obchod podle kontinentů

Zahraniční obchod podle kontinentů ukazuje tabulka 3.5 v mil. Kč, podílem v % a indexem. Zdaleka nejvíce Česká republika obchoduje s dalšími státy evropského kontinentu, vývoz do Evropy v roce 2013 tvořil 90,0 % z celkového vývozu a 75,0 % dovozu.

Právě dovoz je ovlivněn poměrně vysokým dovozem z Asie, který v roce 2013 tvořil již 20,4 % celkového dovozu, přičemž v roce 2004 to bylo o 6 p. b. méně.

Graf 7 Dovozy do České republiky z jednotlivých kontinentů

Hranici 20% podílu na dovozu překročil obchod s Asií v roce 2009, v roce 2010 tento podíl ještě vzrostl na 23,2 %, ovšem počínaje následujícím rokem až do současnosti podíl mírně klesá.

Podíl vývozu i dovozu z Ameriky se v roce 2013 pohyboval v obou směrech nad hranici 3 %. Podíl dovozu z Ameriky ale od vstupu ČR do EU klesl, zatímco podíl vývozu v průběhu sledovaných let mírně vzrostl. Od roku 2010 zaznamenáváme u obou ukazatelů a všech kontinentů růst, pouze dovoz z Asie od roku 2012 oproti minulému roku klesá.

3.4 Obchod se sousedními státy Česka

Sousední státy tvoří velmi významnou část obchodu České republiky, dlouhodobě je Německo nejvýznamnějším obchodním partnerem České republiky v dovozu i ve vývozu. To potvrzuje i tabulka 3.6 - zahraniční obchod ČR se sousedními státy v mil. Kč a podílech v %.

Graf 8 Zahraniční obchod se sousedními státy v roce 2013 (podíly v %)

V roce vstupu ČR do EU tvořil vývoz do Německa 64,7 % vývozu do sousedních států a 36,2 % celkového vývozu České republiky. Dovoz do Německa zaujímal v roce 2004 vyšší podíl než vývoz a tvořil 69,2 % dovozu do sousedních států a zároveň 31,7 % celkového dovozu ČR. Německý podíl se v průběhu sledované doby mírně snížil, ovšem Německo si zachovalo postavení nejsilnějšího obchodního partnera České republiky². Z ostatních sousedních států jsou velmi významné také Slovensko a Polsko, jejichž podíl na vývozu i dovozu ČR se v rámci ostatních sousedních států i celkového obchodu ČR zvyšuje, a to především podíl vývozu do těchto zemí.

4. Hlavní zahraničněobchodní partneři ČR

Mezi hlavní zahraničněobchodní partnery České republiky patří převážně členské země EU, ovšem na předních místech statistik ve významnosti jednotlivých států lze vidět z mimoevropských států i Čínu, Ruskou federaci, Spojené státy nebo Japonsko.

Tabulky 4.1 - 4.4 poskytují přehled hlavních zahraničněobchodních partnerů ČR v letech 2004, 2007, 2010 a 2013. Jak již bylo patrné v tabulkách výše, ve všech zmíněných letech bylo nejvýznamnějším obchodním partnerem České republiky Německo a to jak z pohledu vývozu, dovozu a s tím souvisejícího obratu. V roce 2004 bylo druhým nejvýznamnějším obchodním partnerem ČR Slovensko a to ve všech výše zmíněných ukazatelích, jeho podíl na obratu ČR byl 6,9 %. Již v roce 2007 se na druhé příčce v dovozu ČR usadila Čína s podílem 7,8 % na celkovém dovozu ČR.

Obchod České republiky s Čínou je specifický výrazně zápornou bilancí ZO ČR, dovoz z Číny dosahuje vysokých hodnot, přičemž vývoz do Číny se ve sledovaném roce 2007 umístil až na 21. příčce v hodnocení nejvýznamnějších zahraničněobchodních partnerů ČR. Tento fakt zapříčinil, že obrat obchodu se Slovenskem zůstal i v roce 2007 velmi vysoký v hodnotě 342,6 mld. Kč a zůstal tak na druhém místě s podílem 7 % na celkovém obratu ČR, přičemž Čína zaujímal sedmou pozici. Stejně zastoupení států na 2. místě zůstalo zachováno i v následujících sledovaných letech.

Tabulka 1 Pořadí jednotlivých států ve vývozu z České republiky

	2004	2006	2008	2010	2012	2013
1.	Německo	Německo	Německo	Německo	Německo	Německo
2.	Slovensko	Slovensko	Slovensko	Slovensko	Slovensko	Slovensko
3.	Rakousko	Polsko	Polsko	Polsko	Polsko	Polsko
4.	Polsko	Francie	Francie	Francie	Francie	Francie
5.	Spoj. království	Rakousko	Spoj. království	Spoj. království	Spoj. království	Spoj. království

² Obchod s Německem je proto pro Českou republiku velmi významný, protože i vzájemný obchod je do jisté míry ovlivněn ekonomickou situací v Německu a potenciální hospodářské problémy by potažmo mohly být kvůli snížení obchodu přeneseny i do tuzemska. Stejně tak je pro oba státy důležitá kvalita a bezchybnost statistických dat, a proto se statistici obou zemí každoročně setkávají, aby provedli tzv. zrcadlové srovnání statistických dat, díky nimž se srovnají statistiky vždy opačného směru obchodu obou zemí.

To často poukazuje na případné chyby ve statistice (většinou se jedná o chyby ze strany zpravodajských jednotek, odlišná data mohou být způsobena také různou metodikou jejich sběru) a může tak dojít k jejich odstranění a eliminaci do budoucna. I díky tomu je udržována vysoká kvalita statistických dat. Zrcadlová srovnání provádí Česká republika pravidelně s významnými obchodními partnery, především pak evropskými.

V roce 2004 tvořil vývoz Česka do Rakouska 6,0 % celkového vývozu a i obrat obchodu s Rakouskem byl významný, dosahoval hodnoty 173,8 mld. Kč, což představovalo celkově 5% podíl na celkovém obratu.

Třetím nejvýznamnějším dovozním partnerem byla v roce 2004 Itálie s podílem 5,3 % na celkovém dovozu ČR. Po vstupu do EU se ale tento trend změnil a stále větší význam v obchodě ČR získávalo Polsko, které se v roce 2007 umístilo na třetí příčce ve všech sledovaných ukazatelích s podílem mírně pod 6 % v obratu i vývozu, v dovozu 5,7 %.

Tabulka 2 Pořadí jednotlivých států v dovozu do České republiky

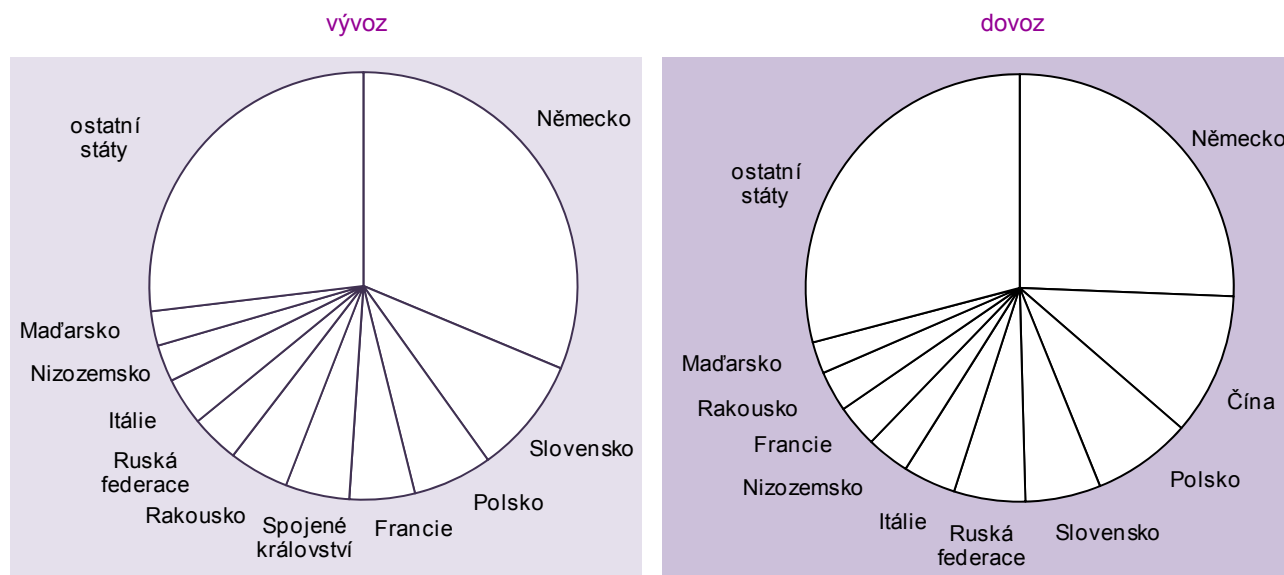
	2004	2006	2008	2010	2012	2013
1.	Německo	Německo	Německo	Německo	Německo	Německo
2.	Slovensko	Čína	Čína	Čína	Čína	Čína
3.	Itálie	Rusko	Rusko	Polsko	Polsko	Polsko
4.	Čína	Polsko	Polsko	Rusko	Slovensko	Slovensko
5.	Polsko	Slovensko	Slovensko	Slovensko	Rusko	Rusko

V období po ekonomické krizi v roce 2010 se na třetí pozici v obratu zahraničního obchodu ČR dostala Čína, její podíl na dovozu se od roku 2007 téměř zdvojnásobil a i přestože se Čína umístila na 17. místě v celkovém exportu, celkový obrat s Čínou v roce 2010 tvořil 6,5 % celkového obratu zahraničního obchodu ČR. V roce 2013 se před Čínu v obratu dostalo opět Polsko.

Následující tabulka 4.5 doplňuje předchozí tabulky a přehledně ukazuje pořadí jednotlivých států ve vývozu a dovozu ČR a procentuálně vyjádření jejich podílu na celkovém exportu respektive importu ČR.

Členství v Evropské unii nabízí, že se český zahraniční obchod soustřeďuje právě na obchod s členskými státy, k čemuž přispívá i volný obchod mezi státy EU. Je pravda, že nejvýznamnějšími obchodními partnery České republiky jsou členské státy EU, ale mezi významnými zahraničněobchodními partnery ČR se v posledních letech výrazněji objevují i mimoevropské státy, především asijské.

Graf 9 Nejvýznamnější obchodní partneři v roce 2013

Obrat, vývoz, dovoz a bilanci zahraničního obchodu České republiky s vybranými státy z celého světa jsou uvedeny postupně v tabulkách 5.1. - 5.4. Tabulky ukazují meziroční změnu daného ukazatele a změnu oproti roku 2004 v mil. Kč, meziroční index a podíl vybraného ukazatele s vybraným státem na celkové hodnotě Česka.

Tabulka 5.5 poskytuje ucelený přehled výše zmíněných ukazatelů v mil. Kč. Bilance zahraničního obchodu České republiky je v celkovém vyjádření kladná, převládá tedy vývoz nad dovozem. Ovšem pro obchod především s asijskými státy je typický spíše deficit obchodní bilance pro ČR, v roce 2013 zaznamenala Česká republika deficit bilance například v obchodě s Čínou (265,8 mld. Kč), Tchaj-wanem (18,8 mld. Kč), Thajskem (19,1 mld. Kč), Malajsií (12,4 mld. Kč), Korejskou republikou (47,4 mld. Kč), Japonskem (34,9 mld. Kč) nebo Ázerbájdžánem (23,6 mld. Kč).

5. Zbožová struktura zahraničního obchodu České republiky

Statistická data bývají z hlediska komoditní struktury členěna podle různých klasifikací.

Klasifikace široce mezinárodně používaná např. Organizací spojených národů se nazývá Standardní mezinárodní klasifikace zboží a na úrovni SITC na jedno místo podává základní přehled o třídách zboží vstupujících do zahraničního obchodu. Klasifikace na úrovni SITC na dvě místa, taktéž používaná v následujících tabulkách, podává podrobnější popis jednotlivých komodit.

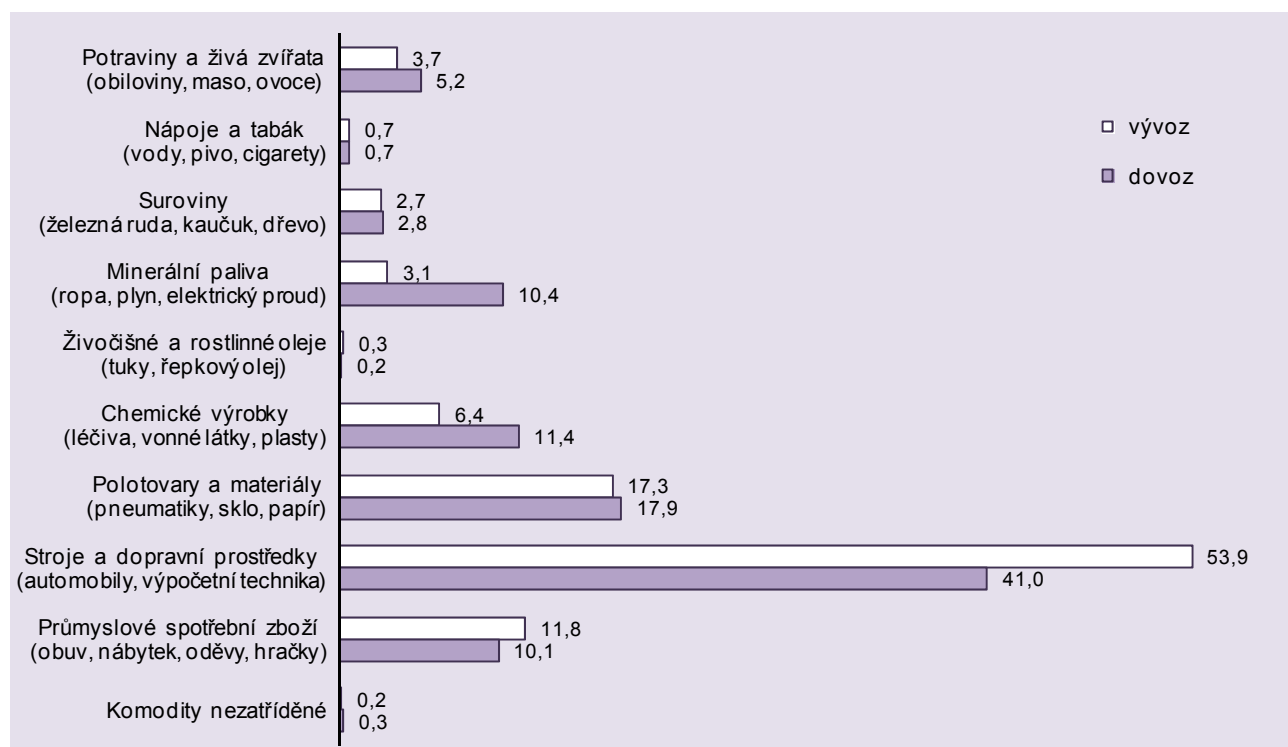
Na úrovni Evropské unie se běžně používá klasifikace nazývaná Kombinovaná nomenklatura, respektive Harmonizovaný systém. Kombinovaná nomenklatura je sestavena z osmičíselného kódu a umožňuje tak nejpodrobnější zařazení jednotlivých druhů zboží.

5.1 Obchod podle Standardní mezinárodní klasifikace zboží

Zahraníční obchod podle SITC popisuje tabulka 6.1. Je zde uveden obrát, dovoz, vývoz a bilance v mil. Kč, stejně jako meziočíslo index vývoje dané třídy SITC a podíl jejího zastoupení v %.

Celkově nejvíce obchodované jsou v zahraničním obchodě České republiky stroje a dopravní prostředky, které v obrátu zahraničního obchodu v roce 2013 zastávaly podíl téměř 48 %, podobně silné zastoupení má tato třída SITC v celém sledovaném období.

Graf 10 Zbožová struktura zahraničního obchodu v roce 2013 (podíly v %)

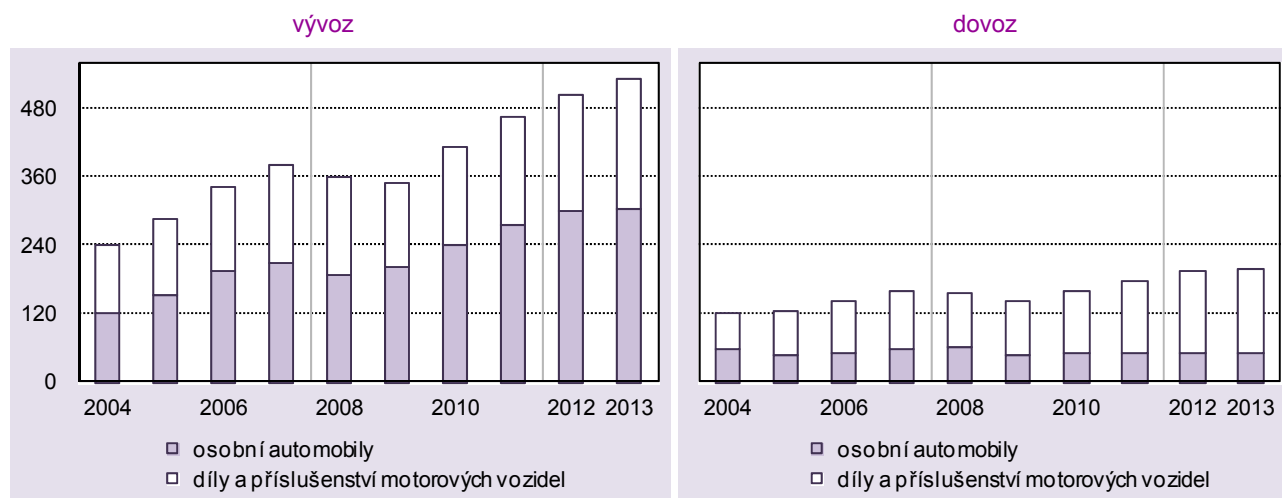
Často obchodovanými komoditami v českém zahraničním obchodě jsou dlouhodobě také polotovary a materiály (17,6 % celkového obrátu v roce 2013), průmyslové spotřební zboží (11,0 % celkového obrátu v roce 2013) a chemické výrobky (8,8 % celkového obrátu v roce 2013).

Mezi stroje a dopravní prostředky řadíme například automobily nebo výpočetní techniku. Polotovary a materiály obchodované ČR jsou například pneumatiky, sklo nebo papír, mezi průmyslové spotřební zboží se řadí například nábytek, obuv a oděvy nebo hračky. Tyto komodity jsou v českém zahraničním obchodě zastoupeny největším podílem. Vývozu dlouhodobě dominují stroje a dopravní prostředky, jejichž vývoz v roce 2013 představoval téměř 54 % celkového exportu. Import této skupiny také dominuje v procentuálním zastoupení mezi jinými komoditami, v roce 2013 jeho podíl na celkovém dovozu ČR tvořil 41,0 %.

Vývoz a dovoz České republiky podle jednotlivých oddílů SITC je uveden v tabulce 6.2 v mil. Kč. V této tabulce jsou blíže popsány jednotlivé oddíly tříd SITC a přehled nejvíce frekventovaných tříd v rámci jednotlivých oddílů v českém dovozu a vývozu.

V roce 2013 byla exportována silniční vozidla v hodnotě 561,6 mld. Kč, přičemž v roce 2004 hodnota exportovaných automobilů činila 256,9 mld. Kč. Elektrických zařízení, spotřebičů a přístrojů se v uplynulém roce 2013 vyvezlo v hodnotě necelých 310 mld. Kč.

Graf 11 Vývoz a dovoz osobních automobilů a dílů a příslušenství motorových vozidel v mld. Kč

Hodnota silničních vozidel na dovozu dosahovala v roce 2013 téměř 233 mld. Kč a elektrická zařízení, přístroje a spotřebiče byly v roce 2013 dovezeny v hodnotě 274,3 mld. Kč. Další významnou položkou na dovozu je ropa (v roce 2013 dovoz v hodnotě 163,2 mld. Kč), od roku 2004 se dovážená hodnota ropy více než zdvojnásobila.

5.2 Obchod podle Harmonizovaného systému

Zahraniční obchod podle odlišného členění, podle tříd Kombinované nomenklatury, je uveden v tabulce 6.3. Tabulka je přehledně členěna dle obratu, dovozu, vývozu a bilance zahraničního obchodu v mil. Kč, dále je vývoj zmíněných ukazatelů s výjimkou bilance zachycen indexem i podílem v %.

V závěrečných tabulkách datové sady jsou jednotlivě uvedeny vybrané položky tříd Kombinované nomenklatury a zároveň vývoj jejich vývozu, dovozu a bilance zahraničního obchodu v letech 2004 až 2013 v mil. Kč. Na základě těchto výběrových tabulek lze vytvořit níže uvedenou tabulku a graf.

Tabulka 3 Podíl strojů a mechanických zařízení, elektrických zařízení, jejich částí a součástí (třída XVI.)

	2004	2005	2006	2007	2008	2009	2010	2011	2012	2013
	podíl v % na celkovém									
vývozu	35,1	33,8	35,5	37,1	37,7	36,0	37,3	37,4	36,7	35,8
dovozu	32,7	30,5	32,3	33,8	32,8	33,1	35,4	34,0	33,0	32,5

Graf 12 Zahraniční obchod se zařízením pro automatizované zpracování dat (HS 8471), 2004 - 2013

